

1. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

1.1 තත්වවාගණනය කළ මතය

ලංකා සෝල්ට් ලිමිටඩ් 2023 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ව ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ විස්තීරණ ආදායම් ප්‍රකාශනය, හිමිකම් වෙනස්වීමේ ප්‍රකාශනය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවලට අදාළ සටහන්, සාරාංශගත වැදගත් ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවලින් සමන්විත 2023 දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා වූ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 154(1) ව්‍යවස්ථාව සමඟ සංයෝජිතව කියවිය යුතු 2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව මාගේ විධානය යටතේ විගණනය කරන ලදී. පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත්කළ යුතු යැයි මා අදහස් කරන මාගේ අදහස් දැක්වීම් හා නිරීක්ෂණයන් මෙම වාර්තාවේ දැක්වේ.

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණුවලින් වන බලපෑම හැර, සමාගමේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළින් 2023 දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්වය සහ එදිනෙන් අවසන් වර්ෂය සඳහා එහි මූල්‍ය කාර්යසාධනය හා මුදල් ප්‍රවාහ සත්‍ය හා සාධාරණ ලෙස දැක්වෙන අයුරින් කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ අස්තීත්ව සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කර ඇති බව මා දරන්නා වූ මතය වේ.

1.2 තත්වවාගණනය කළ මතය සඳහා පදනම

මෙම වාර්තාවේ 1.5 ඡේදයේ දක්වා ඇති කරුණු මත පදනම්ව මාගේ මතය තත්වවාගණනය කරනු ලැබේ. ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන්ට (ශ්‍රී.ලං.වි.ප්‍ර.) අනුකූලව මා විගණනය සිදු කරන ලදී. මෙම විගණන ප්‍රමිති යටතේ වූ මාගේ වගකීම, මෙම වාර්තාවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම යන කොටසේ තවදුරටත් විස්තර කර ඇත. මාගේ තත්වවාගණනය කළ මතය සඳහා පදනමක් සැපයීම උදෙසා මා විසින් ලබාගෙන ඇති විගණන සාක්ෂි ප්‍රමාණවත් සහ උචිත බව මාගේ විශ්වාසයයි.

1.3 මූල්‍ය ප්‍රකාශන සම්බන්ධයෙන් කළමනාකරණයේ සහ ඊට සම්බන්ධ පාලනය කරන පාර්ශවයන්ගේ වගකීම්

මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුකූලව පිළියෙල කිරීම හා සාධාරණ ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම සහ වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවනු පිණිස අවශ්‍ය වන අභ්‍යන්තර පාලනයන් තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීම වේ.

මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමේදී, සමාගම අඛණ්ඩව පවත්වාගෙන යාමේ හැකියාව තීරණය කිරීම කළමනාකරණයේ වගකීමක් වන අතර, කළමනාකාරිත්වය සමාගම ඇවර කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් හෝ වෙනත් විකල්පයක් නොමැති විටදී මෙහෙයුම් නැවැත්වීමට කටයුතු කරන්නේ නම් හැර අඛණ්ඩ පැවැත්මේ පදනම මත ගිණුම් තැබීම හා සමාගමේ අඛණ්ඩ පැවැත්මට අදාළ කරුණු අනාවරණය කිරීමද කළමනාකරණයේ වගකීමකි.

සමාගමේ මූල්‍ය වාර්තාකරණ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධව පරීක්ෂා කිරීමේ වගකීම, සම්බන්ධ පාර්ශව විසින් දරනු ලබයි.

2018 අංක 19 දරන ජාතික විගණන පනතේ 16(1) උප වගන්තිය ප්‍රකාරව, සමාගමේ වාර්ෂික සහ කාලීන මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීමට හැකිවන පරිදි ස්වකීය ආදායම්, වියදම්, වත්කම් හා බැරකම් පිළිබඳ නිසි පරිදි පොත්පත් හා වාර්තා පවත්වාගෙන යා යුතුය.

1.4 මූල්‍ය ප්‍රකාශන විගණනය සම්බන්ධයෙන් විගණකගේ වගකීම

සමස්තයක් ලෙස මූල්‍ය ප්‍රකාශන, වංචා සහ වැරදි නිසා ඇතිවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් තොර බවට සාධාරණ තහවුරුවක් ලබාදීම සහ මාගේ මතය ඇතුළත් විගණන වාර්තාව නිකුත් කිරීම මාගේ අරමුණ වේ. සාධාරණ සහතික වීම උසස් මට්ටමේ සහතිකවීමක් වන නමුත්, ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනය සිදු කිරීමේදී එය සෑම විටම ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් අනාවරණය කරගන්නා බවට වන තහවුරු කිරීමක් නොවනු ඇත. වංචා සහ වැරදි තනි හෝ සාමූහික ලෙස බලපෑම නිසා ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවිය හැකි අතර, එහි ප්‍රමාණාත්මකභාවය මෙම මූල්‍ය ප්‍රකාශන පදනම් කරගනිමින් පරිශීලකයන් විසින් ගනු ලබන ආර්ථික තීරණ කෙරෙහි වන බලපෑම මත රඳාපවතී.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිති ප්‍රකාරව විගණනයේ කොටසක් ලෙස මා විසින් විගණනයේදී වෘත්තීය විනිශ්චය සහ වෘත්තීය සැකමුසු බවින් යුතුව ක්‍රියාකරන ලදී. මා විසින් තවදුරටත්,

- ප්‍රකාශ කරන ලද විගණන මතයට පදනමක් සපයා ගැනීමේදී වංචා හෝ වැරදි හේතුවෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇති විය හැකි ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන් ඇතිවීමේ අවදානම් හඳුනාගැනීම හා තක්සේරු කිරීම සඳහා අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. වරදවා දැක්වීම හේතුවෙන් සිදුවන ප්‍රමාණාත්මක සාවද්‍ය ප්‍රකාශනයන්ගෙන් සිදුවන බලපෑමට වඩා වංචාවකින් සිදුවන්නා වූ බලපෑම ප්‍රබල වන්නේ ඒවා දුස්සන්ධානයෙන්, ව්‍යාජ ලේඛන සැකසීමෙන්, චේතනාන්විත මඟහැරීමෙන්, වරදවා දැක්වීමෙන් හෝ අභ්‍යන්තර පාලනයන් මඟහැරීමෙන් වැනි හේතු නිසා වන බැවිනි.
- අභ්‍යන්තර පාලනයේ සඵලදායීත්වය පිළිබඳව මතයක් ප්‍රකාශකිරීමේ අදහසින් නොවුවද, අවස්ථාවෝචිතව උචිත විගණන පරිපාටි සැලසුම් කිරීම පිණිස අභ්‍යන්තර පාලනය පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගන්නා ලදී.
- භාවිතා කරන ලද ගිණුම්කරණ ප්‍රතිපත්තිවල උචිතභාවය, ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවල සාධාරණත්වය සහ කළමනාකරණය විසින් කරන ලද සම්බන්ධිත හෙළිදරව් කිරීම් අගයන ලදී.
- සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් හේතුවෙන් සමාගමේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක අවිනිශ්චිතතාවයක් තිබේද යන්න සම්බන්ධයෙන් ලබාගත් විගණන සාක්ෂි මත පදනම්ව ගිණුම්කරණය සඳහා ආයතනයේ අඛණ්ඩ පැවැත්ම පිළිබඳ පදනම යොදා ගැනීමේ අදාලත්වය තීරණය කරන ලදී. ප්‍රමාණවත් අවිනිශ්චිතතාවයක් ඇති බවට මා නිගමනය කරන්නේ නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඒ සම්බන්ධයෙන් වූ හෙළිදරව්කිරීම් වලට මාගේ විගණන වාර්තාවේ අවධානය යොමු කළ යුතු අතර, එම හෙළිදරව් කිරීම් ප්‍රමාණවත් නොවන්නේ නම් මාගේ මතය විකරණය කළ යුතුය. කෙසේ වුවද, අනාගත සිද්ධීන් හෝ තත්ත්වයන් මත අඛණ්ඩ පැවැත්ම අවසන් වීමට හැකිය.
- මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ව්‍යුහය හා අන්තර්ගතය සඳහා පාදක වූ ගනුදෙනු හා සිද්ධීන් උචිත හා සාධාරණව ඇතුළත් වී ඇති බව සහ හෙළිදරව් කිරීම් ඇතුළත් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමස්ථ ඉදිරිපත් කිරීම අගයන ලදී.

හැකිතාක් දුරට හා අවශ්‍ය ඕනෑම විටෙක පහත සඳහන් දෑ පරීක්ෂා කිරීම සඳහා විගණන විෂය පථයද පුළුල් කර ඇත.

- තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බලන කළ සමාගමේ කාර්යයන් අඛණ්ඩව ඇගයීමට හැකිවන පරිදි එහි සංවිධානය, පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි විධිමත්ව හා ප්‍රමාණාත්මකව සැලසුම් කර තිබේද යන බව සහ එකී පද්ධති, පරිපාටි, පොත්පත්, වාර්තා හා වෙනත් ලියකියවිලි ඵලදායී ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබේ ද යන බව;

- යම් අදාළ ලිඛිත නීතියකට හෝ සමාගමේ පාලක මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද වෙනත් පොදු හෝ විශේෂ විධානයකට අනුකූලව, සමාගම ක්‍රියාකර ඇති බව,
- සිය බලතල, කර්තව්‍ය සහ කාර්යයන්ට අනුකූලව කටයුතු කර ඇති බව,
- සම්පත් සකසුරුවම් ලෙස, කාර්යක්ෂම ලෙස සහ ඵලදායී ලෙස කාලසීමාවන් තුළ සහ අදාළ නීතිරීතිවලට අනුකූලව ප්‍රසම්පාදනය කර භාවිතා කර ඇති බව,

1.5 මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීම සම්බන්ධයෙන් වූ විගණන නිරීක්ෂණ

1.5.1 ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතිවලට අනුකූල නොවීම

අදාළ ප්‍රමිතියට යොමුව සහිතව අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ අස්ථිත්ව සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති 01 හි 1.2 ඡේදය ප්‍රකාරව ලංකා සෝලට් ලිමිටඩ් කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර ඒකකයක් ලෙස හඳුනාගෙන නොහැකි නමුත් සමාලෝචිත වර්ෂය සඳහා සමාගමේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කිරීමේදී කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ අස්ථිත්ව සඳහා වූ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අනුගමනය කර තිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන්ට අනුව මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කළ යුතු වේ.
(ආ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 37 හි 10 ඡේදය ප්‍රකාරව කළමනාකරණ විනිශ්චයන් මත පදනම්ව සමාගමේ අසම්භාව්‍ය බැරකම් හඳුනාගෙන ප්‍රමිතියේ 86 ඡේදය ප්‍රකාරව මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල හෙලිදරව් කළ යුතු වුවද, සමාලෝචිත වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 දිනට සමාගමට එරෙහිව පළාත් ආදායම් කොමසාරිස් විසින් පවරා තිබුණු බනිජ බදු අයකර ගැනීම සම්බන්ධ නඩුවකට අදාළව අසම්භාව්‍ය වගකීම් හඳුනාගෙන මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල හෙලිදරව් කර නොතිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.
(ඇ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 16 හි 51 ඡේදය ප්‍රකාරව ජංගම නොවන වත්කම් වල ඵලදායී ජීව කාලය වාර්ෂිකව සමාලෝචනය කර නොතිබුණු බැවින් 2023 දෙසැම්බර් 31 දිනට සම්පූර්ණයෙන් ක්ෂය කර අවසන් ජංගම නොවන වත්කම් වල වටිනාකම රු.314,102,392 ක් වී තිබුණි. එම වත්කම් අතරින් තවදුරටත් භාවිතා කරනු ලබන වත්කම් හඳුනාගෙන ඒවායේ ඵලදායී ජීව කාලය නිවැරදිව සමාලෝචනය කර ඒ අනුව, සිදුවී ඇති ඇස්තමේන්තුගත දෝෂය ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 08 හි 32 ඡේදය ප්‍රකාරව ප්‍රතිශෝධනය කර නිවැරදි ධාරණ අගය මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල දක්වා නොතිබුණි.	ස්ථාවර වත්කම් සත්‍යාපනය කෙරෙමින් පවතී. එය සම්පූර්ණ වූ විගස ඵලදායී ජීවකාලය සංශෝධනය කිරීමට අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට එකඟ වන බව.	ප්‍රමිතිය ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.

1.5.2 ගිණුම්කරණ අඩුපාඩු

අදාළ ප්‍රමිතියට යොමුව සහිතව අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ගොඩනැගිලි වත්කම් පංතියට ඇතුළත් ජල සම්පාදන පද්ධතිය (Water Supply Scheme) තුළ, ගොඩනැගිලි වලින් නිශ්චිතව වෙන්කොට හඳුනාගත හැකි රු.1,155,453 ක් වූ ජලාස්ථික් වතුර ටැංකි 89 ක් සහ රු.245,433 ක් වූ බඩුසර් ටැංකි 02 ද ඇතුළත් කර වසරකට සියයට 2.5 බැගින් ක්ෂය කර තිබුණු නමුත් වසර 40 ක ඵලදායී ජීව කාලයක් එම වත්කම් තුළින් නිරූපණය නොවුණි.	වත්කම් සත්‍යාපනයෙන් පසුව මෙය වෙන්කර දැක්වීමට එකඟ වන බව.	සුදුසු ක්‍රියාමාර්ග ගෙන මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල අවශ්‍ය ගැලපීම් සිදුකළ යුතුය.
(ආ) ආදායම් සංචිත ලෙස දැක්වෙන රු.4,966,100 ක් වූ ප්‍රත්‍යාගණන සංචිතය ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිති අංක 16 ට අනුකූල නොවන ලෙස රඳවාගත් ඉපයීම්වලට මාරු කර තිබුණු අතර සමාලෝචිත වර්ෂය තුළදී එම දෝෂය නිවැරදි කර නොතිබුණු බැවින් රඳවාගත් ඉපයුම් එම ප්‍රමාණයෙන් වැඩියෙන්ද ප්‍රත්‍යාගණන සංචිතය එම ප්‍රමාණයෙන් අඩුවෙන්ද මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල දක්වා තිබුණි.	2020 දෙසැම්බර් පැවති විගණන කමිටු ගත් රීරණයකට අනුව ගැලපීම් සිදුකොට ඇති බව.	ප්‍රාග්ධන සංචිත හා අයහාර සංචිත වෙන් වශයෙන් දැක්විය යුතුය.
(ඇ) 2019 වර්ෂයේදී ලුණු ප්‍රවාහනයෙන් ලැබී තිබුණු ආදායම් වලින් රු.7,579,030 ක මුදලක් අස්ථානගත වී තිබුණු අතර එම වටිනාකම මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල ලැබිය යුතු ප්‍රවාහන ආදායම් ලෙස දක්වා සම්පූර්ණ වටිනාකම සඳහාම අඩමාණ ණය වෙන්කර තිබුණි. ඒ අනුව මෙම මූල්‍ය වංචාව සම්බන්ධයෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල තොරතුරු හෙළිදරව් කර නොතිබුණි.	හෙළිදරව් කළයුතු බවට එකඟ වන බව.	මූල්‍ය වංචාව සම්බන්ධයෙන් පැහැදිලි සහ ප්‍රමාණවත් හෙළිදරව් කිරීම් කළ යුතුය.
(ඈ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ දැක්වෙන රු.333,100,507 ක ලුණු තොගයට අදාළ තොග අගය කිරීමේ වාර්තා විගණනයට ඉදිරිපත් නොකෙරුණි.	මේ වන විට සපයා ඇති බව.	විස්තරාත්මක තොග අගය කිරීමේ වාර්තා ඉදිරිපත් කළ යුතුය.

1.6 නීති, රීති, රෙගුලාසි සහ කළමනාකරණ තීරණ ආදියට අනුකූල නොවීම

නීති, රීති, රෙගුලාසි ආදියට යොමුව	අනුකූල නොවීම	කළමනාකාරිත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහය	i. මුදල් රෙගුලාසි අංක 110 සමාගම විසින් ඉකුත් වර්ෂ 05 ක කාලය තුළ අලාභහානි වාර්තා කිරීමට හානි හා පාඩු ලේඛනයක් පවත්වා නොතිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	රෙගුලාසි ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.

ii. මු.රෙ 371 (2) (ආ)

2012 වර්ෂයේ සිට 2023 දෙසැම්බර් 31 දක්වා අවස්ථා 44 කදී පියවා නොතිබුණු අත්තිකාරම්වල එකතුව රු.7,624,074 ක් විය.

පෙර වර්ෂවලට අදාළ අත්තිකාරම්වලින් රු. 47,600 ක් පමණක් පියවීමට ඇත. එය සමස්ථ අත්තිකාරම් වටිනාකමින් 2.9 % කි. ඉතිරි සියල්ලම 2023 දෙසැම්බර් මස හා නොවැම්බර් මස ලබාදුන් රු. 15,620 කින් සමන්විත වේ. මෙම මිලියන 7.6 ක් වූ මුදල පෙර වර්ෂවලට අදාළව තවදුරටත් පියවිය යුතු වටිනාකම වන බව.

(ආ) 2021 නොවැම්බර් 11 දිනැති පිරිසි 01/2021 දරන රාජ්‍ය ව්‍යාපාර වක්‍රලේඛය

i. රජය සතු සමාගම් සඳහා මාර්ගෝපදේශ සහ මෙහෙයුම් අත්පොත

3.1 ඡේදය

සමාගමේ සේවක සංඛ්‍යාව සහ වේතන සඳහා මහා භාණ්ඩාගාරයේ අනුමැතිය ලබාගෙන නොතිබුණි.

ගිණුම් අංශයේ පුරප්පාඩු නිසිලෙස සම්පූර්ණ නොකර දීර්ඝ කාලයක සිට දැඩි දුෂ්කරතා මැද ගිණුම්කරණ හා මෙහෙයුම් කටයුතු පවත්වා ගෙන යනු ලැබේ.

3.2 ඡේදය

සමාගමේ කාර්ය මණ්ඩල බඳවා ගැනීමේ යෝජනා ක්‍රමය රේඛීය අමාත්‍යාංශයේ නිර්දේශ සහිතව රාජ්‍ය ව්‍යවසාය දෙපාර්තමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර අනුමැතිය ලබාගෙන නොතිබුණි.

අදහස් දක්වා නොමැත. අදාළ අනුමැතීන් ලබා ගැනීමට කටයුතු කළ යුතුය.

3.3 ඡේදය

සමාගම සඳහා අනුමත කාර්ය මණ්ඩලය සහිත සංවිධාන සටහනක් නොතිබුණි.

අදහස් දක්වා නොමැත. අනුමත කාර්ය මණ්ඩලය සහිත සංවිධාන සටහන් පිළියෙල කළ යුතුය.

2. මූල්‍ය සමාලෝචනය

2.1 මූල්‍ය ප්‍රතිඵල

සමාලෝචිත වර්ෂයේ මූල්‍ය ප්‍රතිඵලය රු. 1,190,670,868 ක ලාභයක් වූ අතර ඊට අනුරූපීව ඉකුත් වර්ෂයේ ලාභය රු. 701,932,164 ක් විය. ඒ අනුව ඉකුත් වර්ෂයට සාපේක්ෂව මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයෙහි රු. 488,738,704 ක වර්ධනයක් නිරීක්ෂණය විය. මෙම වර්ධනයට සමාලෝචිත වර්ෂයේ වියදම රු. 1,261,577,000 කින් වැඩි වුවද ආදායම රු. 1,750,315,000 කින් වැඩි වීම ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී තිබුණි.

2.2 ප්‍රධාන ආදායම් හා වියදම් විෂයයන්වල ප්‍රවණතා විශ්ලේෂණය

විස්තරය	2023 රු.000	2022 රු.000	ආදායම වැඩිවීම (අඩුවීම) වියදම වැඩිවීම(අඩුවීම) රු.000	ප්‍රතිශතය (%)
විකුණුම් ආදායම	4,022,659	2,652,579	1,370,080	52
විකුණුම් පිරිවැය	1,873,746	1,355,717	518,029	38
වෙනත් ආදායම් හා ප්‍රදාන	82,439	29,307	53,132	181
විකුණුම් හා බෙදාහැරීමේ වියදම්	142,379	71,122	71,257	100
පරිපාලන වියදම්	684,055	375,870	308,185	82
වෙනත් වියදම්	102,034	89,451	12,583	14
මූල්‍ය වියදම්	372	616	(244)	39
මූල්‍ය ආදායම්	453,693	126,590	327,103	258
බදු වියදම	565,534	213,767	351,767	165

ඉකුත් වර්ෂය හා සැසඳීමේ දී විකුණුම් ආදායම සියයට 52 කින් වර්ධනය වී තිබුණි. තවද සමාගමෙහි විකුණුම් සහ බෙදාහැරීමේ වියදම් හා පරිපාලන වියදම් පිළිවෙලින් සියයට 100 කින් හා 82 කින් වර්ධනය වී තිබුණි.

2.3 අනුපාත විශ්ලේෂණය

විස්තරය	2023	2022
ජංගම වත්කම් අනුපාතය	2.83	3.51
ක්ෂණික වත්කම් අනුපාතය	2.17	2.56
දළ ලාභ අනුපාතය (%)	53	49
ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය (%)	29.6	26

ඉකුත් වර්ෂයට සාපේක්ෂව ජංගම අනුපාතය 3.51 සිට 2.83 දක්වාද ක්ෂණික අනුපාතය 2.56 සිට 2.17 දක්වාද අඩු වී ඇති බැවින් ඉකුත් වර්ෂයට සාපේක්ෂව සමාගම් ද්‍රවශීලතාවය අඩුවීමක් නිරීක්ෂණය විය. දළ ලාභ අනුපාතය සියයට 49 සිට 53 දක්වාද ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය සියයට 26 සිට 29.6 දක්වාද වැඩි වී ඇති බැවින් සමාගමේ ලාභදායීත්වය වැඩි වී ඇති බවට නිරීක්ෂණය විය.

3. මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

3.1 මෙහෙයුම් අකාර්යක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) පලටුපාන ලේඛය		
i. 2020 වර්ෂයේදී ලබාගෙන තිබුණු වර්තමාන වෙළඳපොල වටිනාකම රු.520,640 ක් වන ලුණු මෙට්‍රික් ටොන් 16.27 ක් වසර 03 කට අධික කාලයක් වේදිකාවේ තැන්පත් කර තිබුණු බැවින් පැහැය වෙනස් වී දියවී යාමට ලක් වෙමින් පැවතුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	තොග හානි වළක්වා ගැනීමට සහ පැරණි තොගය අලෙවි කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
ii. 2022 මාර්තු 31 දින සම්පූර්ණ කර තිබුණු සුපර් ශ්‍රේඪි ශ්‍රේණියේ රු.27,324,000 ක් වටිනා ලුණු මෙට්‍රික් ටොන් 569.25 ක් ආවරණය කර තිබුණු පොලිතින් හා පොල්අතු දිරාපත් වී ලුණු සමඟ මිශ්‍රවී අට්ටියේ ලුණු දියවී යාමට ලක්ව තිබුණි. ඒ හේතුවෙන් ලුණුවල තත්ත්වය බාල වී තිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	තොග හානි වළක්වා ගැනීමට සහ පැරණි තොගය අලෙවි කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ආ) බුන්දල ලේඛය		
2016,2018,2019,2020 සහ 2021 වර්ෂ වලදී නිෂ්පාදනය කරන ලද වර්තමාන වෙළඳපොල වටිනාකම රු.2,342,398 ක් වූ ලුණු මෙට්‍රික් ටොන් 73.98 අලෙවි කර නොතිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	පැරණි තොග අලෙවි කිරීමට කටයුතු කළ යුතුය.
(ඇ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ ලබාගෙන තිබුණු ලුණු අස්වැන්න ආවරණය කිරීමට අවශ්‍ය ද්‍රව්‍ය නියමිත කාලයේදී නිසි ප්‍රමාණයෙන් සැපයීමට අපොහොසත් වී තිබුණු බැවින් රු. 65,425,279 ක් වටිනා ලුණු මෙට්‍රික් ටොන් 1816.19 ක් හානි වී තිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	වගකිව යුතු නිලධාරීන් නිර්නය කර අලාභයන් අයකර ගත යුතුය.

3.2 කළමනාකරණ අකාර්යක්ෂමතා

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ප්‍රධාන ගබඩාවේ මෙහෙයුම් කටයුතු		
i. 2019 වර්ෂයේ සිට ප්‍රධාන ගබඩාවේ CCTV ආරක්ෂිත කැමරා පද්ධතිය ක්‍රියාකාරී තත්වයෙන් යාවත්කාලීනව පවත්වා ගැනීමට වගකිව යුතු නිලධාරීන් අපොහොසත් වී තිබුණි.	එකඟ වන බව.	CCTV ආරක්ෂිත කැමරා පද්ධතිය යාවත්කාලීනව පවත්වා යුතුය.
ii. ගබඩාවේ පවතින තොග ප්‍රමාණය, වටිනාකම සහ තොග වලනයන් සලකා බැලීමේදී පරිගණකගත තොග කළමනාකරණ මෘදුකාංගයක් භාවිතා කළ යුතු වුවද මැනුවල් ක්‍රමයට සියලු තොග වාර්තා නඩත්තු කර තිබුණි. මේ හේතුවෙන් තොග වාර්තාවල නිරවද්‍යතාවය උසස් මට්ටමක නොපවතින අතර තොග මට්ටම් ස්වයංක්‍රීයව දැනුම් දීමේ ක්‍රමයක් අනුගමනය කිරීමේ අවස්ථාව සමාගමට අහිමි වී තිබුණි.	එකඟ වන බව.	පරිගණකගත තොග කළමනාකරණ මෘදුකාංගයක් භාවිතා කළ යුතුය.
iii. 2010 වර්ෂයේ සිට මිලදීගෙන තිබුණු වටිනාකම රුපියල් 2,233,655 ක් වූ තොග අයිතම 15 ක් 2015 වර්ෂයේ සිට මිලදීගෙන තිබුණු රු. 3,467,862 ක් වටිනා මෝටර් වර්ග 22 ක් සහ ගියර් බොක්ස් 05 ක් 2008 වර්ෂයේ සිට මිලදීගෙන තිබුණු වටිනාකම රු.2,156,526 ක් වූ ගබඩා අයිතම 422 ක් භාවිතයට නොගෙන නිශ්කාර්යව ගබඩාව තුළ රඳවා තිබුණි. ඒ අනුව, අවශ්‍යතාවය නිසි පරිදි හඳුනානොගෙන මෙම භාණ්ඩ මිලදීගෙන ඇති බව නිරීක්ෂණය කෙරේ.	එකඟ වන බව.	අවශ්‍යතාවයන් හඳුනාගෙන ඒ අනුව මිලදීගැනීම් කළ යුතු අතර වගකිව යුතු නිලධාරීන්ගෙන් අලාභයන් අයකරගත යුතුය.
(ආ) පිරියත අංශයේ රාත්‍රී වැඩසේවා වෙක්රෝල සටහන් කරන ලිපිකරු විසින් සේවකයින් 04 දෙනෙකුගේ නම් ව්‍යාජ ලෙස වෙක්රෝලෙහි සටහන් කර සේවාමුර 52 ක් සඳහා රු.111,600 ක මුදලක් වංචනික ලෙස ගෙවා තිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.
(ඇ) 2019 මාර්තු 19 දිනැති අංක 421.11 දරන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල තීරණය අනුව සමාගමේ ලොරි රථ යොදාගෙන ප්‍රවාහනය කරනු ලබන ලුණු ප්‍රවාහන ගාස්තු රියදුරන් විසින් මුදලින් ලබා නොගෙන ඉන්වොයිසියට ඇතුළත් කළ යුතුය. ඊට පටහැනිව සමාගමේ සාමාන්‍යාධිකාරී විසින් 2019 ජූනි 10 දිනැතිව ප්‍රවාහන කළමනාකරු අමතන ලද ලිපියෙන් දී ඇති උපදෙස් පරිදි ලොරි රථ රියදුරන් විසින් ප්‍රවාහන ගාස්තු මුදලින් අතට ලබාගෙන සමාගමේ අයකැමි වෙත භාරදී තිබුණි. මු.රෙ 168 ප්‍රකාරව සියලු මුදල් ලැබීම් සඳහා	ලුණු වල වටිනාකම හා සම්පූර්ණ ප්‍රවාහන වටිනාකම ලබාගෙන ප්‍රවාහන වටිනාකමට අදාළ එකතු කළ අගය මත බදු වටිනාකම ලුණු නියෝජිත ආයතනවලින් ලබාගත යුතු බවට තීරණය කරන ලද නමුත් සාමාන්‍යාධිකාරීතුමා විසින් මුදලින් ප්‍රවාහන මුදල් රැගෙන එන ලෙසට උපදෙස් ලබාදී	වගකිව යුතු නිලධාරීන්ට එරෙහිව විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ග ගෙන සමාගමට සිදුවී ඇති අලාභය අයකරගත යුතුය.

කුවිතාන්සියක් නිකුත් කළ යුතු වුවද 2019 හා 2020 වර්ෂ වලදී ප්‍රවාහන ගාස්තු වශයෙන් භාරගත් රු.7,586,119 ක මුදලක් සඳහා අයකැම් විසින් කුවිතාන්සි නිකුත් කර නොතිබුණි. එම මුදල් බැංකුගත කිරීමෙන් තොරව සාවද්‍ය පරිභරණය කර තිබුණු බව අනාවරණය විය.

3.3 ප්‍රසම්පාදන කළමනාකරණය

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) 2006 ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයේ 4.2 ඡේදය ප්‍රකාරව ප්‍රධාන ප්‍රසම්පාදන සැලැස්ම හා විස්තරාත්මක ප්‍රසම්පාදන කටයුතු දැක්වෙන අනුමත ප්‍රසම්පාදන සැලැස්මක් පිළියෙල කර නොතිබුණි.	අදහස් දක්වා නොමැත.	ප්‍රසම්පාදන කටයුතු පිළිබඳ සැලැස්ම පිළියෙල කළ යුතුය.
(ආ) ප්‍රධාන ඉංජිනේරුවරයාගේ නිර්දේශය මත හදිසි මිලදීගැනීම් යටතේ මිලදීගෙන තිබුණු රු.2,846,010 ක් වටිනා පුෂර් ප්ලේට් (Pusher Plate) අයිතම 02 ක් පිරියතය සඳහා නොගැලපෙන බැවින් භාවිතයට ගත නොහැකිව සමාලෝචිත වර්ෂය අවසාන වන විටත් නිෂ්කාර්යව ගබඩාවේ පැවතුණි. මෙම මිලදීගැනීම් සම්පූර්ණ කිරීමට මාස 17 කට අධික කාලයක් ගතකර තිබුණි.	මෙම කරුණු පිළිබඳව පරීක්ෂණයක් පැවැත්වීමට යෝජනා කරන බව.	වගකිව යුතු නිලධාරීන්ට එරෙහිව විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ග ගෙන සමාගමට සිදුවී ඇති අලාභයන් අයකර ගත යුතුය.
(ඇ) සමාලෝචිත වර්ෂයේ පෙබරවාරි මස සිට ලුණු නිෂ්පාදන කටයුතු ආරම්භ කිරීමට සැලසුම්කර තිබුණු නමුත් එම ඉලක්කයට අවශ්‍ය ආවරණ ද්‍රව්‍ය මිලදී ගැනීමේ කටයුතු කාර්යක්ෂමව සිදුකිරීමට සැපයුම් අංශය අපොහොසත් වී තිබුණි. 2023 සැප්තැම්බර් මාසය තුළ පලට්‍රපාන ප්‍රදේශයට මිලිමීටර් 323.9 සහ බුන්දල ප්‍රදේශයට මිලිමීටර් 317.4 ක වර්ෂාපතනයක් ලැබී තිබුණු බැවින් ලබාගත් ලුණු අස්වැන්නෙහි ප්‍රමාණයට සහ ගුණාත්මකභාවයට හානි සිදුවී තිබුණි.	කාල ගුණයේ අනපේක්ෂිත බලපෑමක් සිදුවූ නමුත් වර්ෂාවට පෙර අදාළ පොලිතීන් සපයා ඇති බව.	අවශ්‍ය මිලදී ගැනීම් කාර්යක්ෂමව සිදු කළ යුතුය.
(ඈ) ඇසුරුම් ද්‍රව්‍ය මිලදීගැනීම		
i. රජයේ ප්‍රසම්පාදන මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයේ අංක 3.6 අනුව නැවත ඇණවුම් කිරීම සඳහා අදාළ ප්‍රසම්පාදන කමිටුවේ විරෝධයක් නොමැති බවට ප්‍රසම්පාදන අස්ථිත්වය සහතික වන්නේ නම්, මුල් කොන්ත්‍රාත් වටිනාකමින් සියයට 50 සීමාව දක්වා භාණ්ඩ ප්‍රසම්පාදනය කිරීම සඳහා නැවත ඇණවුම් කිරීමට විශේෂ අවස්ථානුගත කරුණුවලදී පමණක්	මේ සඳහා විධිමත් පරීක්ෂණයක් සිදුවෙමින් පවති බව.	වගකිව යුතු නිලධාරීන් නිර්නය කර විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතුය.

බලය පවරනු ලැබිය හැකි වේ. ඊට පටහැනිව ප්‍රසම්පාදන කමිටුවේ අනුමැතියකින් තොරව පුද්ගලික සමාගමකින් රු.23,925,000 වටිනා කිලෝ ග්‍රෑම් 1 (1 kg) ලක්ලුණු ඇසුරුම් මිලියන 1.5 ක් සහ රු.7,400,000 වටිනා 400 g මේස ලුණු (නිල්) ඇසුරුම් මිලියන 1 ක් මලදිගෙන තිබුණි.

- ii. කිලෝ ග්‍රෑම් 01 ක ලක්ලුණු ඇසුරුම් සහ ග්‍රෑම් 400 ක මේස ලුණු ඇසුරුම් පිළිවෙලින් ඉදිරි දින 68 කට සහ දින 61 කට ප්‍රමාණවත් තොග ආයතනය තුළ තිබියදී ප්‍රසම්පාදන ක්‍රියාපටිපාටියෙන් බැහැරව ඉකුත් වර්ෂයේ නොවැම්බර් 02 දින කිලෝ ග්‍රෑම් 01 ක ලක්ලුණු සහ ග්‍රෑම් 400 මේස ලුණු ඇසුරුම් 01 ක් පිළිවෙලින් රු.15.95 ක් සහ රු. 7.40 ක් බැගින් මිලදිගෙන තිබුණි. මෙම ඇසුරුම්වලට අදාළව ඉකුත් වර්ෂයේ නොවැම්බර් 17 දින ටෙන්ඩර් මිල පිළිවෙලින් රු. 8.65 ක් සහ රු.4.05 ක් වූ බැවින් මෙම ප්‍රතිඇණවුම් මිලදී ගැනීම හේතුවෙන් සමාගමට රු.16,230,031 ක පාඩුවක් සිදුකර තිබුණි.

මේ සඳහා විධිමත් පරීක්ෂණයක් සිදුවෙමින් පවති බව. වගකිව යුතු නිලධාරීන්ගෙන් සමාගමට සිදුව ඇති අලාභය අයකර ගත යුතුය.

3.4 වාහන පද්ධති කළමනාකරණය

විගණන නිරීක්ෂණය	කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම	නිර්දේශය
(අ) ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ මුදල් රෙගුලාසි සංග්‍රහයේ මු.රෙ 104 (3) ප්‍රකාරව අලාභහානිය සිදු වූ දිනයේ සිට දින 07 ක් ඇතුළත ප්‍රාරම්භක වාර්තාව හා මු.රෙ 104 (4) ප්‍රකාරව අලාභහානිය සිදුවූ දිනයේ සිට තුන් මාසයක් ඇතුළතදී පූර්ණ වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු වුවද ඉකුත් වර්ෂයේදී සහ සමාලෝචිත වර්ෂයේදී අවස්ථා 07 දී සිදුවී තිබුණු වාහන අනතුරු හා හානි සම්බන්ධයෙන් ප්‍රාරම්භක වාර්තා හා අවසන් වාර්තා ඉදිරිපත් කර නොතිබුණි.	මෙම ආයතනය 1996 වසරේ සිට 2022 වසර වනතෙක් රාජ්‍ය ව්‍යාපාර වක්‍රලේඛ වලට අනුගතව කටයුතු සිදුව නොමැත. මේ වන විට විධිමත් ක්‍රමවේදයන් යටතේ කටයුතු කරමින් සිටින බව.	රෙගුලාසි ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.
(ආ) වත්කම් කළමනාකරණ වක්‍රලේඛ අංක 04/2018 මඟින් නිකුත් කර ඇති මාර්ගෝපදේශ පරිදි සෑම වර්ෂ 05 කට වරක්ම අදාළ වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 දිනට මූල්‍ය නොවන වත්කම්වල වටිනාකම තක්සේරු කළ යුතු වුවද 2016 වර්ෂයට පසුව සමාගමට අයත් වාහන 157 ක වටිනාකම තක්සේරු කර නොතිබුණි.	රටේ කොරෝනා ව්‍යවසන තත්ත්වයන් මත සහ රටේ ක්‍රියාකාරීත්වය අඩපනවීම මත මෙම තක්සේරු වාර්තාවන් ලබා ගැනීම ප්‍රමාද වී ඇතත් 2023 වසර අවසානයේ අදාළ තක්සේරු කිරීම තක්සේරු දෙපාර්තමේන්තුව හරහා සිදුකර ඇති බව.	වක්‍රලේඛ ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.

(ඇ) වත්කම් කළමනාකරණ වක්‍රලේඛ අංක 05/2020 හා මු.රෙ අදහස් දක්වා නොමැත. අදාළ වක්‍රලේඛ ප්‍රකාරව 770(4) සහ 770 (අ), (ඈ) ප්‍රකාරව ධාවන තත්ත්වයේ නොපවතින සහ අලුත්වැඩියා කිරීම ඵලදායී නොවන වාහන අපහරණය කළ යුතු වුවද සමාගමට අයත් ධාවනයෙන් ඉවත් කර තිබුණු වාහන 07 ක් සම්බන්ධයෙන් ඒ අනුව කටයුතු කර නොතිබුණි. අදාළ වක්‍රලේඛ ප්‍රකාරව කටයුතු කළ යුතුය.

4. ගිණුම්කටයුතුභාවය සහ යහපාලනය

4.1 සංයුක්ත සැලැස්ම

විගණන නිරීක්ෂණය

කළමනාකාරීත්වයේ අදහස් දැක්වීම

නිර්දේශය

සමාගමේ සංයුක්ත සැලැස්ම විගණනයට අදහස් දක්වා නොමැත. ඉදිරිපත් නොකෙරුණි.

සංයුක්ත සැලැස්ම පිළියෙල කර ඉදිරිපත් කළ යුතුය.